

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 10/2021. (IV. 7.) AB HATÁROZATA

a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 298. § (2) bekezdés a) pontja alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály Alaptörvénnyel való összhangjának utólagos vizsgálata tárgyában – dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 298. § (2) bekezdés a) pontja alaptörvény-ellenes, ezért azt 2021. szeptember 30. napjával megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 132. § (3a) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány tárgyában az eljárást megszünteti.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 24. § (2) bekezdése alapján benyújtott indítványában a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) 132. § (3a) bekezdése és a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 298. § (2) bekezdés a) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte az Alkotmánybíróságnál.
- [2] 2. Az alapvető jogok biztosa indítványában és annak kiegészítésében arra hivatkozott, hogy a régi Be. és a Be. támadott rendelkezése az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt a jogállamiság elvének, valamint az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében garantált személyi szabadsághoz való jognak a megsértését jelenti.
- [3] 2.1. Az alapvető jogok biztosa kifejtette, hogy a régi Be. kifogásolt 132. § (3a) bekezdését az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódó más törvények módosításáról szóló 2013. évi CLXXXVI. törvény (a továbbiakban: Módtv.) illesztette a régi Be. meglévő szabályozásába. A módosítást megelőzően a régi Be. minden esetben megállapított egy – a büntetőeljárás alapjául szolgáló bűncselekmény büntetési tétele alapján sávosan növekvő, de maximum négy évben meghatározott – objektív felső határt az előzetes letartóztatás tartamát tekintve azáltal, hogy a régi Be.-ben meghatározott időtartam elteltével az előzetes letartóztatás automatikusan megszűnt, kivéve azokat az eseteket, amikor az előzetes letartóztatást az ügydöntő határozat kihirdetését követően rendelték el vagy tartották fenn, továbbá ha az ügyben harmadfokú bírósági eljárás, illetve hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárás volt folyamatban. A régi Be. támadott rendelkezése eltörölte az említett felső határt azokban az esetekben, amikor olyan bűncselekmény miatt folyt a büntetőeljárás, amely tizenöt évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő. Az indítványozó érvelése szerint a jogalkotó ezzel a megoldással a legalább tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények miatt büntető-

eljárás alá vont személyek vonatkozásában az előzetes letartóztatás négyéves felső határát határozatlan időre módosította.

- [4] Az alapvető jogok biztosa indítvány-kiegészítésében a fentiekben ismertetett indokok alapján a Be. 298. § (2) bekezdés a) pontjának alkotmányos vizsgálatát is kérte az Alkotmánybíróságtól, hiszen a felhívott rendelkezés értelmében az indítvány benyújtásakor hatályos, régi Be. szabályaival megegyező módon – bár szűkebb bűncselekményi körre vonatkozóan, mivel kizárólag az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntetendő bűncselekményeket sorolja e körbe – a legsúlyosabb bűncselekmények miatt folyamatban lévő büntetőeljárások esetében szintén nincs a letartóztatás tartamát érintő felső határ az eljárás szóban forgó szakaszában.
- [5] 2.2. Az indítványozó – felidézve az alkotmánybírósági gyakorlatot – kifejtette, hogy a jogállamiság alaptörvényi rendelkezéséből kényszerítően következik, hogy az állam a büntetőeljárás sikertelenségének a kockázatát nem háríthatja a terheltre. Érvélese szerint eljárási szempontból sikertelenségnek értékelhető, ha a bíróság hosszabb idő elteltével sem tud döntést hozni a terhelt büntetőjogi felelősségéről. A bírósági döntések időszerúsége, az eljárás hatékonysága ugyanis olyan tényező, amelyik hozzájárul a büntetés egyik céljának, a generális prevenciónak az érvényesüléséhez. A régi Be. és a Be. támadott rendelkezése a büntetőeljárás elhúzódásában tetet öltő sikertelenséget hárítja a terheltre azáltal, hogy ilyen esetben határozatlan időre fenntartja a(z előzetes) letartóztatást.
- [6] 2.3. Az indítványozó – hivatkozva az Alkotmánybíróság számos korábbi határozatára – kifejtette azt is, hogy a személyi szabadsághoz való alapjog korlátozása is csak abban az esetben felel meg az Alaptörvény rendelkezéseinek, ha az kiállja a szükségesség és arányosság próbáját. A(z előzetes) letartóztatás a személyi szabadság korlátozásának szükséges eszköze lehet abból a célból, hogy a terhelt az eljárás során rendelkezésre álljon és végső soron a bírósági ítélet – amennyiben az marasztaló – végrehajtható legyen. A(z előzetes) letartóztatás régi Be.-beli és Be.-beli szabályozása azonban csak akkor felel meg az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdéséből eredő követelményeknek, ha a személyi szabadság korlátozása arányban áll az állam büntetőjogi igényével. Minél súlyosabb egy bűncselekmény, annál nagyobb súllyal esik latba az állam büntetőjogi igénye, ezért kiemelten súlyos bűncselekmények esetén elvi jelleggel elfogadható lehet hosszabb tartamú felső határ alkalmazása, de a felső határ hiányában az arányosság vizsgálata fogalmilag kizárt. Ugyanis az állami büntetőhatalom érvényesítéséhez fűződő közérdek egy idő eltelte után már bizonyosan nem áll arányban a személyi szabadság fogalmilag visszafordíthatatlan korlátozásával. Az indítványozó összefoglalásként hangsúlyozta, hogy a személyi szabadsághoz való alapjog alkotmányos garanciája, hogy az előzetes (jogerős ítéletet megelőző) szabadság-elvonás időtartama nem lehet korlátlan.
- [7] Mindezekre figyelemmel az alapvető jogok biztosa a régi Be. és a Be. támadott rendelkezése alaptörvényellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.

II.

- [8] 1. Az Alaptörvény Alkotmánybíróság által figyelembe vett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„IV. cikk (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és személyi biztonsághoz.

(2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.

(3) A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított és őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül szabadon kell bocsátani, vagy bíróság elé kell állítani. A bíróság köteles az elé állított személyt meghallgatni és írásbeli indokolással ellátott határozatban szabadlábba helyezéséről vagy letartóztatásáról haladéktalanul dönten.

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

(2) Senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.”

[9] 2. A régi Be. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„132. § (3) Az előzetes letartóztatás megszűnik,

a) ha annak tartama az egy évet eléri, és a terhelttel szemben három évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás,

b) ha annak tartama a két évet eléri, és a terhelttel szemben öt évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás,

c) ha annak tartama – az a)–b) pont alá nem tartozó esetekben – a három évet eléri,

kivéve az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás esetét, továbbá ha az ügyben harmadfokú bírósági eljárás vagy hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárás van folyamatban.

(3a) A (3) bekezdés c) pontjában meghatározott esetben sem szűnik meg az előzetes letartóztatás, ha a vádlottal szemben tizenöt évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás.”

[10] 3. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„298. § (1) A letartóztatás legfeljebb

a) egy évig tart, ha a terhelttel szemben három évnél nem súlyosabb,

b) két évig tart, ha a terhelttel szemben öt évnél nem súlyosabb,

c) három évig tart, ha a terhelttel szemben tíz évnél nem súlyosabb,

d) négy évig tart, ha a terhelttel szemben tíz évnél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás.

(2) Az (1) bekezdés nem alkalmazható,

a) ha a terhelttel szemben életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás, [...]”

III.

[11] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy az alapvető jogok biztosa által benyújtott indítvány megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek.

[12] 2. Az Abtv. 24. § (1) és (2) bekezdései szerint az alapvető jogok biztosa abban az esetben kezdeményezi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés e) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát, ha az alapvető jogok biztosának álláspontja szerint a jogszabály alaptörvényellenessége áll fenn.

[13] Az utólagos normakontroll-eljárást kezdeményező indítványnak az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerinti határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha tartalmaz az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét, az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit, és megfelelő indokolást is tartalmaz. Ezenkívül megjelöli a sérelmezett jogszabályi rendelkezést és kifejezetten kéri annak megsemmisítését.

[14] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alapvető jogok biztosa által benyújtott indítvány megfelel a 24. § (1) és (2) bekezdéseiben foglalt, valamint Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjában meghatározott feltételeknek, ezért az érdemben vizsgálható.

[15] 3. Az indítvány benyújtását követően, 2018. július 1. napján hatályba lépett a Be., amelynek 879. §-a hatályon kívül helyezte a régi Be.-t. Az Alkotmánybíróság főszabályként a hatályos jogszabályok alaptörvényellenességét vizsgálhatja. Az Abtv. 41. § (3) bekezdése értelmében hatályon kívül helyezett jogszabályi rendelkezés alkotmányosságának vizsgálatára az Alkotmánybíróság hatásköre csak akkor terjed ki, ha azt konkrét ügyben még

alkalmazni kellene. Tekintettel arra, hogy a kifogásolt jogszabályi rendelkezést a Be. hatálybalépését követően már nem lehet alkalmazni, az indítványnak a régi Be. 132. § (3a) bekezdését érintő része tárgytalanná vált.

- [16] Az Abtv. 59. §-a szerint az Alkotmánybíróság – ügyrendjében meghatározottak szerint – a nyilvánvalóan okafogyottá váló ügyek esetén az előtte folyamatban lévő eljárást megszüntetheti. Az Ügyrend 67. § (2) bekezdés e) pontja alapján – egyebek mellett – okafogyott válik az indítvány, ha az tárgytalanná vált, ezért az Alkotmánybíróság eljárását a régi Be. említett rendelkezését érintő részében megszüntette.

IV.

- [17] Az indítvány – a Be. 298. § (2) bekezdés a) pontját érintő részében – az alábbiak szerint megalapozott.
- [18] 1. Az Alkotmánybíróság először az indítványnak azt a részét vizsgálta, amelyik a személyi szabadsághoz való alapjog sérelmére hivatkozik a támadott rendelkezés kapcsán.
- [19] 1.1. Az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdése általános érvénnyel deklarálja a személyi szabadsághoz való jogot, amelytől – a (2) bekezdés értelmében – mindenki csak törvényben meghatározott okból és a törvényben meghatározott eljárás alapján fosztható meg {3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [49] és [51]}.
- [20] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az állami büntetőhatalom monopóliumból egyértelműen következik a büntető igény érvényesítésének, a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás alkotmányos feltételek szerinti működtetésének kötelezettsége. Ez az alkotmányos kötelezettség indokolja, hogy az állami büntetőhatalmat gyakorló szervek hatékony eszközöket kapjanak feladataik teljesítéséhez, még akkor is, ha ezek az eszközök lényegüket tekintve súlyosan jogkorlátozók {61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280, 281; 31/1998. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1998, 240, 247; 13/2002. (III. 20.) AB határozat; megerősítve: 23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [39]}.
- [21] Az Alkotmánybíróság értelmezésében a(z előzetes) letartóztatás a büntető igény hatékony érvényesítését, így a büntetőeljárás sikerének biztosítását és a büntetés esetleges végrehajthatóságát {19/1999. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1999, 150, 158; 26/1999. (IX. 8.) AB határozat, ABH 1999, 265, 272; 10/2007. (III. 7.) AB határozat, ABH 2007, 211, 218; 3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [38]}, valamint a bűnisméltés megakadályozását {26/1999. (IX. 8.) AB határozat, ABH 1999, 265, 277} célzó preventív intézkedés. Az említett célok tehát alkotmányosan elismert korlátozását jelenthetik a személyi szabadsághoz való jognak {3017/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [31]}.
- [22] 1.2. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése értelmében a személyi szabadságot korlátozó rendelkezések akkor állnak összhangban az Alaptörvénnyel, ha az általuk elérni kívánt és alkotmányosan elismert célhoz képest a korlátozás szükséges és arányos {3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [50]}. Az Alkotmánybíróság ennek megítélésakor mindenkor szem előtt tartja, hogy a bűncselekmény megalapozott gyanújával terhelt, emellett ártatlannak vélelmezendő egyén személyi szabadságának – a jogerős ítélet meghozatalát megelőzően történő – bírói elvonása a legsúlyosabb személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés {3017/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [23] 1.2.1. A büntetőeljárás során alkalmazható személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekkel kapcsolatos egyik legfontosabb garanciális szabály, hogy azokról a büntetőeljárás egész tartama alatt kizárólag a bíróság jogosult dönteni. Az Alaptörvény IV. cikk (3) bekezdése a vádemelést megelőző eljárási szakasz tekintetében kifejezetten rögzíti is e követelményt [amelyet a Be. 278. § (1) bekezdése konkretizál], míg a vádemelést követően az eljárási kényszercselekmények elrendelésének és fenntartásának bírói hatásköre természetesen a bírósággal, azaz a bírósággal rendelkező bírósággal válik, ahogy az a Be. 297. § (4) bekezdésében (visszaútalva a 290. és 291. §-aira), 552. § (1) bekezdésében, 602. §-ában, 622. § (1) bekezdésében is szerepel {vesd össze: 3017/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [24] 1.2.2. Legalább ilyen fontos garanciának tekinthető a(z előzetes) letartóztatás időtartamát érintő alkotmányos követelményrendszer, ugyanis az Alkotmánybíróság – a szabadságelvonás alkotmányosságát megítélő – gyakor-

- latában a szabadságelvonás időtartamának mértéke is meghatározó jelentőséggel bír {lásd például: 166/2011. (XII. 20.) AB határozat, ABH 2011, 545, 574–576; 3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [71]–[76]}.
- [25] Az Alkotmánybíróság korábban azt is leszögezte, hogy a határozataiban megfogalmazott alkotmányos követelmények érvényesülése szempontjából garanciális jelentőségű, hogy a törvényalkotó a büntetőhatalom tényleges gyakorlására feljogosított és kötelezett szervezetek, így a nyomozó hatóság, az ügyészség és a bíróság számára milyen határidőket állapít meg, és azokhoz milyen következményeket fűz. A hatóságok eljárási cselekményeinek teljesítésére meghatározott időtartamok a jogállamhoz, a tisztességes eljáráshoz, a személyi szabadsághoz tartozó alkotmányos értékek érvényesülését – így különösen a büntetőeljárás folyamatosságának és mielőbbi befejezésének ösztönzését, az eljáró hatóságok cselekvésének kiszámíthatóvá tételét, az alkotmányos alapjogokat korlátozó eljárási cselekmények időbeli korlátozását – szolgálhatják [62/2006. (XI. 23.) AB határozat, ABH 2006, 697, 704–705].
- [26] 1.3. A vázolt alkotmánybírói gyakorlat egyébként összhangban van az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) – az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 5. cikk 3. bekezdését érintő – ítélkezési gyakorlatával. Az Egyezmény említett cikke értelmében a letartóztatott személynek joga van arra, hogy észszerű időhatáron belül tárgyalást tartsanak ügyében, vagy a tárgyalásig szabadlábba helyezték. Az EJEB-nek a(z) előzetes letartóztatás „észszerű időtartamát” értelmező döntéseiben a személyi szabadságtól történő megfosztás hosszának értékelése során mindig a konkrét ügyben megállapítható egyedi körülmények figyelembevételével dönt az Egyezménnyel való összhangról, illetve annak hiányáról, amelynek során jelentőséget tulajdonít az ügy bonyolultságának, a terhelt magatartásának és annak is, hogy az eljáró hatóságok miként folytatják az eljárást.
- [27] Elvi jelleggel szögezte le ugyanakkor az EJEB, hogy az „észszerű időtartam” abszolút korlátot állít annak, hogy a hatóságok korlátlan ideig hosszabbíthassák meg a személyi szabadságtól való megfosztással járó megelőző intézkedések határidejét [lásd *Süveges kontra Magyarország* (50255/12.), 2016. január 5., 98. bekezdés].
- [28] 1.4. Az Alaptörvény IV. cikk (3) bekezdése az őrizetbe vett személy „lehető legrövidebb időn belül” történő szabadon bocsátását vagy bíróság elé állítását írja elő, illetve a személyi szabadságról dönteni jogosult bíróság eljárásával kapcsolatban azt követeli meg, hogy „haladéktalanul” döntsön a kényszerintézkedés elrendelése vagy mellőzése kérdésében. Az említett alaptörvényi rendelkezés az Egyezmény „észszerű határidőt” megfogalmazó rendelkezésétől eltérően ugyanakkor nem tartalmaz semmilyen rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a személyi szabadság elvonása mennyi ideig tarthat. Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy az Alaptörvény alapján a személyi szabadság – jogerős elítélést megelőzően történt előzetes – elvonása korlátlan ideig tarthatna. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt kötelezettség alapján ugyanis a büntetőeljárást „észszerű határidőn belül” kell lefolytatni. Figyelemmel arra, hogy a letartóztatás a legsúlyosabb személyi szabadságot korlátozó intézkedés, az említett kényszerintézkedés hatálya alatt álló terhelt tekintetében az „észszerű határidő” követelménye értelemszerűen szigorúbban érvényesül, mint a szabadlábban védekező terhelt esetén, másként fogalmazva, előbbi esetben az „észszerű határidő” követelménye még rövidebb határidőket kíván meg alkotmányosan. Mindebből következik, hogy az előzetes fogva tartás hatálya alatt álló terhelt esetén az „észszerű határidő” megsértése szükségképpen együtt jár a személyi szabadsághoz való jog szükségtelen és aránytalan korlátozásával is.
- [29] 2. A letartóztatás intézményének alapvető szabályai a Be. nyolcadik (kényszerintézkedések elnevezésű) részének XLV. (személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések célja és feltételei címet viselő) és XLVII. (a letartóztatás címet viselő) fejezetében található. E helyütt határozta meg a jogalkotó a letartóztatás általános és különös feltételeit, illetve az eljárási szabályokat is, ideértve a szóban forgó kényszerintézkedés tartamát meghatározó rendelkezéseket. A Be. eltérő szabályokat határoz meg a vádirat benyújtása előtt elrendelt (fenntartott) és a vádirat benyújtását követően elrendelt (fenntartott) letartóztatás vonatkozásában, mind a kényszerintézkedésről dönteni jogosult fórumrendszert, mind annak tartamát illetően.
- [30] 2.1. A vádirat benyújtását megelőzően elrendelt letartóztatás – bizonyos korlátozással – az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tarthat. A Be. azonban garanciális okokból e határidőn belül további megszorításokat is tartalmaz, így a kényszerintézkedés első alkalommal – amennyiben a büntetőeljárás ezen idő alatt nem jut el a tárgyalás előkészítése szakaszáig – maximum egy hónapig tarthat, amely időtartam

alkalmanként legfeljebb három hónappal hosszabbítható az elrendeléstől számított egy év elteltéig, azt követően pedig alkalmanként legfeljebb két hónappal. Ebben az eljárási szakaszban a letartóztatás kérdésében első fokon a nyomozási bíró, fellebbezés esetén, másodfokon a törvényszék másodfokú tanácsa jogosult a döntéshozatalra.

- [31] 2.2. A vádirat benyújtását követően a letartóztatás kérdésében mindig az a bíróság rendelkezik döntési jogosultsággal, amely előtt az ügy folyamatban van, azaz amelyik az ügy érdemében (a bűnösség kérdésében) is döntésre jogosult (perbíróság). Ennek megfelelően az elsőfokú bíróság által elrendelt (fenntartott) letartóztatás az elsőfokú ügydöntő határozat kihirdetéséig tart, az elsőfokú bíróság által ezt követően, illetve a másodfokú bíróság által elrendelt (fenntartott) letartóztatás a másodfokú eljárás befejezéséig tart, míg – harmadfokú eljárás esetén – a másodfokú bíróság által az ügydöntő határozatának kihirdetését követően, illetve a harmadfokú bíróság által elrendelt (fenntartott) letartóztatás a harmadfokú eljárás befejezéséig tart. Ebben az eljárási szakaszban a Be. a kényszerintézkedés hathavonta történő bírósági felülvizsgálatát írja elő [lásd: Be. 291. § (1) bekezdés].
- [32] 2.3. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a fentiekben ismertetett határidők – figyelemmel arra, hogy azok vagy bizonytalan időpontban bekövetkező körülményekhez kötődnek (például tárgyalás előkészítése során hozott határozat időpontja), vagy a konkrétan meghatározott, de elviekben korlátlan alkalommal hosszabbítható időtartamokat ölelnek fel – önmagukban nem alkalmasak arra, hogy minden esetben a személyi szabadsághoz való jog hatékony alkotmányos garanciáit jelentsék. Bár a Be. 79. § (1) bekezdés a) pontjában és 279. § (1) bekezdésében a jogalkotó azt is deklarálja, hogy „[a] büntetőeljárást soron kívül kell lefolytatni [...]”, ha a terhelt személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés hatálya alatt áll [...]”, illetve „[a] bíróságnak, az ügyészségnek és a nyomozó hatóságnak arra kell törekednie, hogy a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés a lehető legrövidebb ideig tartson”, e szabályok sem tekinthetők valódi alkotmányos korlátnak, tényleges számonkérhetőség, illetve szankció hiányában. A jogalkotó éppen eme alkotmányos megfontolásból már a régi Be. 1998. március 23. napján kihirdetett normaszövegében is olyan szabályozást alkotott, amely – a büntetőeljárás különböző szakaszait érintve – abszolút, konkrétan meghatározott felső határt szabott az előzetes letartóztatás időtartamára, és ezeket a rendelkezéseket – a kifogásolt módosítással érintett szabály kivételével – a Be. is lényegében azonos tartalommal foglalja magában.
- [33] Az Alkotmánybíróság e határidőkkel kapcsolatban az alábbiakat tartja szükségesnek kiemelni.
- [34] 2.3.1. Az első ilyen korlát, az ún. „kétéves szabály”, ami a nyomozás megszüntetéséhez kapcsolódik. A régi Be. – kihirdetett normaszövegének – 176. § (2) bekezdése értelmében ugyanis, amennyiben a nyomozást meghatározott személlyel szemben folytatják, annak határideje az említett személy gyanúsított kihallgatásától számított két évig terjedhet, ezért e határidő elteltével a nyomozást a 190. § (1) bekezdés i) pontja szerint meg kellett szüntetni. A régi Be. 136. § (3) bekezdése pedig – ehhez kapcsolódóan is – úgy rendelkezett, hogy az előzetes letartóztatás is megszűnt a nyomozás megszüntetésével.
- [35] A jelenleg hatályos Be.-ben a nyomozás szintén a gyanúsított kihallgatástól számított két évig tarthat, ugyanakkor ezt a határidőt az ügyész egy alkalommal, legfeljebb hat hónappal meghosszabbíthatja [lásd: Be. 351. § (3) és (4) bekezdései]. A Be. 279. § (2) bekezdés b) és c) pontja értelmében a letartóztatás is megszűnik, ha a nyomozás határideje lejárt, és nem került sor vádemelésre, illetve abban az esetben is, ha a nyomozást megszüntették. A Be. vonatkozó szabálya tehát a régi Be. eredeti normaszövegénél valamelyest hosszabb ideig teszi lehetővé a kényszerintézkedés fenntartását, ennek ellenére a rendelkezés így is megőrizte garanciális jellegét, hiszen egy konkrétan számszerűsíthető, abszolút határt tartalmaz.
- [36] 2.3.2. A másodikként meghatározott felső határt a régi Be. eredeti 132. § (3) bekezdése akként szabályozta, hogy az előzetes letartóztatás megszűnik, ha annak tartama a három évet eléri, kivéve az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás esetét, továbbá ha az ügyben harmadfokú bírósági eljárás, vagy hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárás van folyamatban. A régi Be. javaslatának 132. §-ához fűzött részletes indokolás szerint a jogalkotó azért tartotta szükségesnek három évben meghatározni az előzetes letartóztatás felső határát, mert ennél hosszabb ideig nem lehet kitenni a terheltet annak, hogy bizonytalan legyen a sorsát illetően. Emellett a rendelkezés további célja volt, hogy az eljáró nyomozó hatóságot, ügyészt és bíróságot is gyorsabb ügyintézésre készítse.

- [37] A rendelkezést a büntetőeljárások időszerűségének javítása céljából a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2009. évi LXXXIII. törvény akképpen módosította, hogy az általános hároméves időkorlát helyett – a bűncselekmények büntetőjogi fenyegetettsége alapján – differenciáltan határozta meg az említett esetekben az előzetes letartóztatás felső határát. Ennek megfelelően az előzetes letartóztatás megszűnt, ha annak tartama
- az egy évet eléri, amennyiben három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt,
  - a két évet eléri, amennyiben öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt,
  - a három évet eléri, amennyiben öt évnél súlyosabb, de tizenöt évet el nem érő évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt,
  - a négy évet eléri, amennyiben legalább tizenöt évig vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt
- folyik a büntetőeljárás.
- [38] A módosítás (a hároméves felső határ bizonyos esetekben négy évre történő emelésének) jogalkotói indoka az volt, hogy a bonyolult bizonyítást megkívánó ügyekben – amelyekben a terhelt nyomozás alatti előzetes letartóztatásának hossza megközelítette az erre az eljárási szakaszra irányadó abszolút határidőt (ún. „kétéves szabály”, lásd a határozat indokolásának IV/2.3.1. pontját (Indokolás [34] és köv.)) – az elsőfokú bíróságnak megközelítőleg csupán egy éve maradt az ügyszólató határozat meghozatalára. Mindezekre figyelemmel – a bírói szak és az azt megelőző nyomozási és vádemelési szak közötti egyensúly megteremtése céljából – a jogalkotó a társadalomra kiemelkedően veszélyes ügyekben az ügyszólató határozat kihirdetése előtt elrendelt előzetes letartóztatás felső határidejét az elrendeléstől számított négy évben határozta meg. A jogalkotó – elemezve az EJB ítélezési gyakorlatát – úgy ítélte meg, hogy négy évben határozható meg az a maximális időtartam, amely nem ütközik az Egyezmény rendelkezéseibe abban az esetben, ha a büntetőeljárás során eljáró szervek részéről nem mutatható ki késedelem (lásd: a büntetőeljárások időszerűségének javítása céljából a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2009. évi LXXXIII. törvény javaslatának 18. §-ához fűzött részletes indokolás 2. és 3. pontjait).
- [39] 2.3.3. Végül az elsőfokú ügyszólató határozatot követően elrendelt (vagy fenntartott) letartóztatások abszolút korlátját fogalmazza meg – a régi Be. szabályaival azonos módon – a Be. 297. § (4) bekezdése, amelynek értelmében a letartóztatás időtartama a büntetőeljárás ezen szakaszában sem haladhatja meg a nem jogerős ítéletben kiszabott szabadságvesztés tartamát.
- [40] 2.3.4. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt megállapítja, hogy a jelen ügyben relevanciával bíró {a határozat indokolásának IV/2.3.2. pontjában (Indokolás [36] és köv.) ismertetett} időkorlát kizárólag a büntetőeljárásnak az elsőfokú ügyszólató határozat kihirdetéséig terjedő szakaszában fennálló letartóztatásokra vonatkozik, az elsőfokú ügyszólató határozat kihirdetését követően elrendelt (fenntartott) letartóztatások {a határozat indokolásának IV/2.3.3. pontjában (Indokolás [44]) ismertetett} végső határidejét már nem befolyásolja. Mindez azt is jelenti, hogy az elsőfokú ügyszólató határozat kihirdetését követően elrendelt (fenntartott) letartóztatások határideje adott esetben túllépheti a jelen ügyben relevanciával bíró abszolút határt. Ennek oka, hogy a jogalkotó a büntetőeljárás elsőfokú ügyszólató határozat meghozatalát megelőző szakaszában a letartóztatás abszolút felső határának meghatározásakor csak a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekmény büntetőjogi fenyegetettségben testet öltő absztrakt súlyából indulhat ki, míg azt követően a nem jogerősen kiszabott ügyszólató határozatban a terhelt számára konkrét és egyéniesített formában megnyilvánuló joghátrányból. Ezen kívül az említett két eljárási szakaszban a büntető igény hatékony érvényesítésének eltérő elemei érvényesülését szolgálja a letartóztatás. Míg előbbi esetben a büntetőeljárás sikeres lefolytatását (jellemzően az eljárás során való személyes jelenlét biztosítását, illetve a kollúzió elkerülését) vagy a bűnismétlés megakadályozását, utóbbi esetben jóval inkább a büntetés későbbi végrehajthatóságát szolgálja a letartóztatás {vesd össze: 3017/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [42]}.
- [41] Az Alkotmánybíróság e helyütt utal arra, hogy a fentiekben ismertetett, a(z) előzetes) letartóztatás maximumát jelentő időtartamok kifejezetten a(z) előzetes) letartóztatásban töltött időt foglalják magukban, ez ugyanakkor jellemzően nem esik egybe a nyomozás megindításától számított időtartammal, hanem annál rövidebb mértékű, hiszen egy későbbi időponttól kezdődik. Másként fogalmazva a(z) előzetes) letartóztatásra jellemzően a büntetőeljárás megindulását (nyomozás elrendelését) követő bizonyos idő (nemritkán több hónap vagy év) elteltével kerül csak sor. Mindez azt is jelenti, hogy amikor valamelyik terhelt (előzetes) letartóztatása eléri

- a maximumot, a büntetőeljárás már ezt az időtartamot is meghaladó ideje van folyamatban. Tehát a büntetőeljárás megindulásától – például a négyéves felső határral számolva – az elsőfokú ügydöntő (nem jogerős!) határozat meghozatalára nyitva álló idő nem csupán négy év, hanem ennél jóval több, nemritkán öt-hat év is lehet.
- [42] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a régi Be. – a kifogásolt módosítását megelőzően – az előzetes letartóztatás tartamával kapcsolatban egy olyan többlépcsős, egymást feltételező, kiegészítő és egymásra épülő, a büntetőeljárás különböző szakaszainak sajátosságát is értékelő szabályozást tartalmazott, amely figyelembe vette a személyi szabadsághoz való jogból, az ártatlanság vélelméből és a tisztességes eljáráshoz való jog részemét képező észszerű határidő követelményéből fakadó komplex alkotmányos garanciarendszert {vesd össze különösen: 19/1999. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1999, 150, 158; 62/2006. (XI. 23.) AB határozat, ABH 2006, 697, 704–705; 166/2011. (XII. 20.) AB határozat, ABH 2011, 545, 574–576; 3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [71]–[76]; 3017/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [32]; 3074/2016. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [58]; 2/2017. (II. 10.) AB határozat, Indokolás [59]–[63]}.
- [43] 2.3.5. E szabályozást változtatta meg a Módtv. akként, hogy a legalább tizenöt évig vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények esetén eltörölte a – fentebb a határozat indokolásának IV/2.3.2. pontjában (Indokolás [36] és köv.) ismertetett rendelkezéseibe tartozó – négyéves felső korlátot. A jogalkotó döntését azzal indokolta, hogy „[a] közelmúlt sajnálatos eseményei rávilágítottak arra”, hogy nem minden esetben elegendő négy év az elsőfokú ügydöntő határozat meghozatalára, és az előzetes letartóztatás feltételeinek (így különösen a szökés, elrejtőzés veszélyének) fennállta esetén, az előzetes letartóztatás megszűnése súlyosan megnehezíti, veszélyezteti a büntetőeljárás befejezését, ezért indokolt, hogy az előzetes letartóztatás intézményének ez esetekben ne legyen időkorlátja (lásd: a Módtv. javaslatának 14. §-ához fűzött részletes indokolást). A jogalkotó a Be.-ben is fenntartotta ezt a szabályozási koncepciót azzal a megszorítással, hogy alkalmazását leszűkítette az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntetendő bűncselekmények miatt indult eljárásokra, míg a tíz évnél súlyosabb, határozott tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények miatt indult büntetőeljárásban négy évben határozta meg a letartóztatás felső korlátját [lásd: Be. 298. § (1) bekezdés d) pontja és (2) bekezdés a) pontja].
- [44] 3. Az Alkotmánybíróságnak jelen ügyben arról kell állást foglalnia, hogy az a jogalkotói döntés, amely a régi Be.-ben, illetve a Be.-ben bizonyos bűncselekményi kör tekintetében eltörölte a(z előzetes) letartóztatás ismertetett abszolút felső határát, összhangban van-e a személyi szabadsághoz való jog a határozat indokolásának IV/1. pontjában (Indokolás [18] és köv.) vázolt garanciális követelményeivel.
- [45] 3.1. Az Alkotmánybíróság fentebb már utalt rá {lásd: a határozat indokolásának IV/2.3.2. pontja (Indokolás [36] és köv.)}, hogy a kifogásolt módosítást megelőzően a vizsgált, abszolút korlátot felállító szabályozás alkotmányos indoka kettős volt. Egyfelől az ismertetett időtartam megállapításával meghatározta azokat a szélső értékeket, amelyeket meghaladóan – a szóban forgó eljárási szakaszban – semmilyen körülmények között nem tekinthető szükségesnek és arányosnak a terhelt Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében garantált személyi szabadsághoz való alapjogának a legsúlyosabb, személyi szabadságot érintő kényszerintézkedéssel történő korlátozása. Másfelől a jogalkotó a Be. – már idézett – 79. § (1) bekezdés a) pontjában és 279. § (1) bekezdésében viszonylag általánosan megfogalmazott kötelezettség teljesítését elősegítendő, így végső soron az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében garantált észszerű határidő betartására sarkalló jogkövetkezményt is alkotott.
- [46] 3.2. Az alapjog-korlátozás alkotmányosságának megítélése során az Alkotmánybíróság minden esetben vizsgálja, hogy megállapítható-e az érintett alapjog-korlátozás szükségessége és arányossága. A támadott rendelkezés alkotmányos vizsgálata során tehát az Alkotmánybíróságnak mindenekelőtt abban kell állást foglalnia, hogy fennáll-e valamilyen kényszerítő ok, amely az ismertetett szabályozással a jogalkotó által korábban biztosított alkotmányos garancia teljes feloldását indokolhatja az adott eljárászakasz és az ismertetett bűncselekményi kör tekintetében (szükségesség kritériuma).
- [47] Az Alkotmánybíróság tehát az ügyben mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy a módosítás indoka megalapozhatja-e a szükségesség kritériumát. Az alapjog-korlátozás szükségességének fogalmi eleme, hogy az elérni kívánt cél kizárólag, elkerülhetetlenül az alapjog korlátozásával – jelen esetben a személyi szabadság alapjogának további, időkorlát nélküli, a legsúlyosabb módon történő korlátozásával – legyen megvalósítható. A jogalkotói módosítás beazonosítható célja annak kizárása, hogy a büntetőeljárás sikeres lefolytatását a terhelt megakadályozhassa,

ezáltal lehetőség legyen az elsőfokú ügydöntő határozat észszerű határidőn belül történő meghozatalára. A cél elérését szolgáló eszköz pedig abban áll, hogy a jogalkotó a korábbi szabályozás abszolút felső határaként megállapított időtartamot, azaz az említett garanciális korlátozást a(z előzetes) letartóztatásban töltött terheltek esetén teljesen eltörölje, lehetővé téve további, határozatlan idejű előzetes fogva tartásukat.

- [48] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint – az alábbiakban kifejtettek okán – az ismertetett módosítással kapcsolatban nem ismerhető fel semmilyen olyan kényszerítő ok, amely a szóban forgó eljárás szakaszban és személyi kört érintően, az említett cél érdekében szükségessé tenné az előzetes fogva tartás lehetőségének felső határ nélküli biztosítását.
- [49] 3.2.1. A módosítás fentiekben említett célja (az eljárás terhelt által történő akadályozása lehetőségének kizárása) a büntetőeljárás ezen szakaszában egyértelműen a terhelt szökésének megakadályozásában, személyes jelenlétének a biztosításában ölt testet, az eljárás észszerű időn való befejezését szem előtt tartva. Az említett cél sem adhat alapot ugyanakkor – még a legsúlyosabb bűncselekmények miatt folyamatban lévő büntetőeljárások esetén sem – a személyi szabadság korlátlan ideig történő elvonására. A jelen ügyben vizsgált esetkörben ugyanis az ártatlanság vélelmét élvező – ebből kifolyólag a személyi szabadságától kizárólag preventív intézkedéssel és nem jogerős ítélet alapján megfosztott – terheltet érint a szabadságelvonás.
- [50] Az Alkotmánybíróság utalt már rá {a határozat indokolásának IV/3.1. pontjában (Indokolás [45])}, hogy a kényszerintézkedés abszolút tartamának az a következménye, hogy a meghatározott időpont beállta megszűnteti a letartóztatást, a tisztességes eljáráshoz való jog elemét képező észszerű határidő követelményének érvényesülését elősegítő „szankcióként” is szolgál. Arra ösztönzi a büntetőeljárás során eljáró szerveket, hogy addig az időpontig szülessen meg az elsőfokú ügydöntő határozat, amíg a terheltnek – letartóztatása miatt – a lehető legkevesebb lehetősége van az eljárás lefolytatásának az akadályozására. Természetesen e kötelezettség teljesítése azzal a pozitív hatással is jár, hogy az eljárás gyorsabb befejezésével a személyi szabadság előzetes korlátozása is rövidebb ideig tart. Ha pedig a jogalkotó teljesen megszünteti az ismertetett „szankciót”, az nyilvánvalóan az észszerű határidő betartása ellen is hat. Mindezek következnek a két alapjognak a korábban vázolt összefüggéséből is {lásd a határozat indokolásának IV/1.4. pontját (Indokolás [28])}.
- [51] A fentiekben kifejtettek alapján az Alkotmánybíróság megállapítja azt is, hogy amennyiben a terhelt letartóztatása mellett következik be az elsőfokú ügydöntő határozat meghozatalának elmaradása – az eljárás elhúzódása –, annak oka szinte kivétel nélkül a terheltnek fel nem róható körülmény. Mindebből következik az is, hogy ilyen esetekben az észszerű fogvatartási idő túllépése a bűnüldözés kockázatának a terheltre történő telepítését is jelenti, ami az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján alkotmányosan meg nem engedett {lásd például: 14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 254; 3103/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [27]; 3231/2013. (XII. 21.) AB határozat, Indokolás [27]; 3074/2016. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [58]; 3180/2016. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [29]}.
- [52] 3.2.2. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a szükségesség ismérvének vizsgálatakor nagy jelentősége van annak a ténynek is, hogy a büntetőjogi igény érvényesítésében részt vevő szervek az ismertetett abszolút határidők leteltét követően sem maradnak eszköztelenek, így tehát a felső határ elérése nem jelenti azt, hogy ne lehetne továbbra is személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedést alkalmazni a terhelttel szemben, csupán a legsúlyosabb kényszerintézkedés lehetőségét zárja ki. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a letartóztatás felső határának elérését követően alkalmazható bünyügyi felügyelet intézménye valóban nem jelent olyan mértékű szoros felügyeletet a terhelt felett, mint a legsúlyosabb kényszerintézkedés, de – különös tekintettel arra, hogy a letartóztatás maximumának elérése okán elrendelt bünyügyi felügyelet esetén kötelező a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszköz egyidejű alkalmazása is [lásd: Be. 283. § (2) bekezdés; a bünyügyi felügyelet és a távollátás végrehajtásáról szóló 15/2018. (VI. 15.) IM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 6. § (1) bekezdés] – a jogalkotói cél elérésére nem kevésbé alkalmas.
- [53] További – szintén az eljárás előbbre vitelét szolgáló – garancia, hogy abban az esetben, ha a terhelt a letartóztatás maximális időtartamának elérése miatti megszüntetése esetén elrendelt bünyügyi felügyelet szabályait megszegi (beleértve azt az esetet is, ha a terhelt a mozgását nyomon követő technikai eszköz működését akadályozza), a letartóztatás ismét elrendelhető, és annak maximális tartamát az újabb elrendeléstől kell számítani [lásd: Be. 298. § (3) bekezdés, Rendelet 9. § (2) és (3) bekezdés].

- [54] 3.2.3. A fentiekben vázolt alkotmányos összefüggések alapján az Alkotmánybíróság összefoglalóan megállapítja, hogy a büntetőeljárás vizsgált szakaszában (elsőfokú ügydöntő határozat hiányában) a letartóztatásban töltött idő egy meghatározott, abszolút mértéket (észszerű időtartamot) meghaladva már – a körülményektől függetlenül – alaptörvény-ellenessé válik. Ennek az abszolút határidőnek a meghatározása a jogalkotó feladata, az Alkotmánybíróság pedig a jogalkotói döntés alkotmányossági felülvizsgálatára rendelkezik hatáskörrel. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a jelen ügyben sérelmezett jogszabályi rendelkezéssel kapcsolatos alkotmányossági vizsgálata során – figyelemmel arra, hogy az felső korlát nélküli határidőről rendelkezett – kizárólag az alapjog-korlátozás szükségességének feltételét volt módja vizsgálni, és annak eredményeként állapította meg a szükségesség feltételének a hiányát, de nem foglalt állást abban a kérdésben, hogy milyen mértékű abszolút határidő tekinthető arányosnak a szóban forgó esetben. Az Alkotmánybíróság tehát azért találta alaptörvény-ellenesnek a kifogásolt szabályozást, mert az – határozatlansága folytán – lehetőséget ad olyan mértékű szabadságelvonásra is, amely már – a körülményektől függetlenül – alaptörvény-ellenesen korlátozza a terhelt személyi szabadságához fűződő alapjogát. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a Be. kifogásolt rendelkezését megsemmisítette.
- [55] 4. Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság a Be. említett rendelkezésének alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésébe történő ütközése okán megállapította, mellőzte a jogszabályi rendelkezések Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével való összhangjának a vizsgálatát.
- [56] 5. Az Abtv. 45. § (1) bekezdése értelmében megsemmisített jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés az Alkotmánybíróság megsemmisítésről szóló határozatának a hivatalos lapban való közzétételét követő napon veszti hatályát, a kihirdetett, de hatályba nem lépett jogszabály pedig nem lép hatályba. Az Abtv. 45. § (4) bekezdése azonban lehetőséget biztosít a főszabálytól való eltérésre, így az Alkotmánybíróságnak eltérő időpontban is meghatározhatja megsemmisítés időpontját, ha ezt az Alaptörvény védelme, a jogbiztonság vagy az eljárás kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja.
- [57] Az Alkotmánybíróság a Be. 298. § (2) bekezdés a) pontja megsemmisítését a jövőre nézve, 2021. szeptember 30. napjával rendelte el. A megsemmisítés időpontjának meghatározásakor figyelemmel volt arra, hogy jelen ügyben a szóban forgó eljárási szakasz és érintett bűncselekményi kör vonatkozásában kizárólag a felső határ nélküli időtartamú előzetes letartóztatás lehetőségének alaptörvény-ellenességét mondta ki, nem foglalt állást abban a kérdésben, hogy milyen, konkrétan számszerűsített mértékű időtartam egyeztethető össze az Alaptörvénnyel.
- [58] A fentiekben kifejtettekkel összefüggésben az Alkotmánybíróság azt is megállapította, hogy a rendelkezés *ex nunc* hatállyal történő megsemmisítése több, folyamatban lévő büntetőeljárást (az azokban fennálló letartóztatási időtartamokat) is közvetlenül és azonnali hatállyal érinthet.
- [59] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg tehát, hogy a kiszámíthatóság követelményét szem előtt tartva a jogbiztonság kisebb sérelmét eredményezi, ha a Be. támadott rendelkezését ideiglenesen – de konkrétan meghatározott időpontig – hatályban tartja, mintha azt azonnali hatállyal semmisítené meg. Mindezzel az Alkotmánybíróság lehetőséget és megfelelő időt biztosít arra, hogy a büntetőeljárásban részt vevő szervek a folyamatban lévő ügyekben az Alkotmánybíróság döntéséhez igazíthassák tevékenységüket, valamint arra is, hogy a jogalkotó – amennyiben szükségesnek látja – alkotmányos alapokon újraszabályozhassa az érintett rendelkezést.
- [60] 6. A határozat Magyar Közlönyben való közzétételét az Alkotmánybíróság az Abtv. 44. § (1) bekezdésének első mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2021. március 2.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [61] Egyetértek a határozat rendelkező részében és annak indokolásában foglaltakkal. Szükségesnek tartottam volna ugyanakkor az indokolás érvrendszerének kiegészítését az alábbiakkal.
- [62] 1. Ahogyan arra maga a határozat indokolása is utal, az abban vázolt alkotmánybírói gyakorlat összhangban van az EJEK-nek az Egyezmény 5. cikk 3. bekezdéséhez kapcsolódó gyakorlatával. A releváns ügyek köréből ugyanakkor a határozat mindössze egyetlen, konkrét ügyben [*Süveges kontra Magyarország* (50255/12.), 2016. január 5., 98. bekezdés] megfogalmazott követelményt nevesít. Ennek értelmében az „észszerű időtartam” abszolút korlátot állít annak, hogy a hatóságok korlátlan ideig hosszabbíthassák meg a személyi szabadságtól való megfosztással járó megelőző intézkedések határidejét.
- [63] Ezen követelmény kiemelése mellett szükségesnek tartottam volna az EJEK irányadó gyakorlatának részletes bemutatását. Úgy vélem ugyanis, hogy annak segítségével tárható fel egy olyan alkotmányos szempontrendszer, amelynek alkalmazásával a letartóztatás tartama az egyedi esetekben az Alaptörvényből és a nemzetközi jogi követelményekből fakadó elvárásoknak egyaránt megfelel.
- [64] Az EJEK szerint a fogva tartás időtartamának indokoltsága elvontan nem ítélni meg, ezt minden esetben a konkrét ügy tényállására és jellemzőire tekintettel kell értékelni. Tartós fogva tartás csak akkor indokolható, ha kézzelfogható jelei vannak annak, hogy a fogva tartás a közérdekből eredő valós szükségleteket szolgálja, amelyek az ártatlanság vélelme ellenére súlyosabban esnek latba, mint az egyén személyi szabadságához fűződő joga [*Kudła kontra Lengyelország* [GC] (22277/93.), 2000. október 26., 110. bekezdés]. A tartós fogva tartást abban az esetben tekinti jogszerűnek az EJEK, ha az általános és különös fogvatartási (letartóztatási) okok fennállásán túl arról is meggyőződött, hogy a nemzeti hatóságok „különleges gondossággal” folytatták le az eljárást [*Labita kontra Olaszország* [GC] (26772/95.), 152. és 153. bekezdések]. A „különös gondosság” követelménye magában foglalja, hogy a személyi szabadság elvonásával járó kényszerintézkedés alkalmazása esetén a büntetőeljárás megfelelő ütemben haladjon, és a büntetőeljárásban eljáró hatóságokat ne terhelje késedelem [*Assenov és társai kontra Bulgária* [GC] (24760/94.), 1998. október 28., 157. bekezdés; *Vaccaro kontra Olaszország* (41852/98.), 2001. február 16., 43. bekezdés]. Egyértelmű sérelmét jelenti az észszerű határidőnek, így a szabadsághoz való jognak is, ha a letartóztatásban lévő terhelt tárgyalásának megkezdésére a vádirat benyújtását követő tíz hónappal kerül csak sor [*Szepesi kontra Magyarország* (7983/06.), 2010. december 21., 28. bekezdés].
- [65] A fogva tartás észszerű határidejét befolyásolhatja a terhelt magatartása is, hiszen a terhelt magatartására visszavezethető időmúlás nem értékelhető az eljáró hatóságok terhére. Nem értékelhető ugyanakkor ilyenek,

- ha a terhelt a számára biztosított jogorvoslati lehetőségeket teljes mértékben kihasználja, és emiatt az iratok gyakori felterjesztése szükséges {*Assenov és társai kontra Bulgária* [GC] (24760/94.), 1998. október 28., 157. bekezdés}. Az EJEB gyakorlata szerint hosszabb időtartam is észszerűnek értékelhető olyan ügyekben, amelyek bonyolult természetűek, így például ha komoly nemzetközi összefüggései vannak, vagy bonyolult ténybeli, illetve jogi megítélésű [*Bogdanowicz kontra Lengyelország* (38872/03.), 2007. április 16., 51. bekezdés].
- [66] Fontos zsinórmértéknek tekintendő az EJEB azon megállapítása is, hogy az idő múlásával a letartóztatás eredeti indokai egyre kevésbé lesznek relevánsak, és a hazai bíróságoknak egyéb „megfelelő” és „elégéses” indokokkal kell alátámasztaniuk a szabadságtól való megfosztást {*Labita kontra Olaszország* [GC] (26772/95.), 153. bekezdés}. Ennek megfelelően az összejátszás veszélye a büntetőeljárás kezdetén bír nagyobb jelentőséggel. Annak előrehaladtával – különösen akkor, ha a tettestársakkal szemben is kényszerintézkedést alkalmaztak – jelentősége elenyészhet [*Imre kontra Magyarország* (53129/99.), 2003. december 2., 45. bekezdés]. Az EJEB azt is hangsúlyozta, hogy önmagában a bűncselekmény tárgyi súlya nem lehet az alapja a szökés veszélyére való hivatkozással történő letartóztatásnak. A hatóságoknak ezen felül vizsgálni kell minden olyan feltételt, amely összefüggésben lehet a szökés veszélyével és a határozatukban megfelelő konkrétsággal kell alátámasztaniuk a fogva tartás ezen okát [*Maglódi kontra Magyarország* (30103/02.), 2004. november 9., 39. bekezdés; *Bárkányi kontra Magyarország* (37214/05.), 2009. június 30., 28. bekezdés].
- [67] Az EJEB által készített és az Egyezmény 5. cikkére vonatkozó kézikönyv továbbá az alábbi általános elveket tartalmazza (*Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights*, 2018. augusztus 31. 180–187. pontok és 2020. december 31. 197–204. pontok; Az Egyezmény 5. cikkére vonatkozó kézikönyv, 2014. 155–163. pontok):
- az a kérdés, hogy a letartóztatás időtartama észszerű-e vagy sem, nem értékelhető elvontan, hanem eseti alapon, az egyes ügyek sajátos jellemzői alapján kell értékelni. Nincs az egyes ügyekre alkalmazandó, meghatározott határidő {*Buzadji v. the Republic of Moldova* [GC] (23755/07.), 2016. július 5., 89–91. bekezdés; *McKay kontra Egyesült Királyság* [GC] (543/03.), 2006. október 3., 41–45. bekezdés; *Bykov kontra Oroszország* [GC] (4378/02.), 2009. március 10., 61–64. bekezdés; *Idalov kontra Oroszország* [GC] (5826/03.), 2012. május 22., 139–141. bekezdés; lásd még: *Labita kontra Olaszország* [GC] (26772/95.), 2000. április 6., 152–153. bekezdés; valamint *Kudła kontra Lengyelország* [GC] (32310/96.), 2000. október 26., 110–111. bekezdés}
  - a szabadlábra helyezést alátámasztó vagy megkérdőjelező érvek nem lehetnek „általánosak és elvontak” [*Boicenco kontra Moldova* (41088/05.), 2006. július 11., 142. bekezdés; *Khudoyorov kontra Oroszország* (6847/02.), 2005. november 8., 173. bekezdés], hanem hivatkozásokat kell tartalmazniuk a konkrét tényekre, valamint a kérelmező letartóztatását igazoló személyes körülményeire [*Aleksanyan kontra Oroszország* (46468/06.), 2008. december 22., 179. bekezdés; *Rubtsov and Balayan v. Russia* (33707/14. és 3762/15.), 2018. április 10., 30–32. bekezdés]
  - a letartóztatás kvázi automatikus meghosszabbítása ellentétes az 5. cikk 3. bekezdésében meghatározott garanciákkal [*Tase kontra Románia* (29761/02.), 2008. június 10., 40. bekezdés]
  - ezekben a kérdésekben a bizonyítási terhet nem lehet oly módon megfordítani, hogy a letartóztatott személyre hárítják a szabadlábra helyezését igazoló okok fennállásának bizonyítását {*Bykov kontra Oroszország* [GC] (4378/02.), 2009. március 10., 64. bekezdés}
  - az igazságszolgáltatás nyilvános ellenőrzésére kizárólag úgy van mód, ha a bíróságok a döntéseiket megfelelően megindokolják [*Tase kontra Románia* (29761/02.), 2008. június 10., 41. bekezdés].
- [68] A letartóztatásnak továbbá az EJEB követelményrendszere értelmében sincs objektív felső határa, azonban a gyakorlata egyértelmű:
- három évet meghaladó szabadságelvonás csak kivételesen bonyolult ügyek esetén lehet indokolt, és kizárólag azzal együtt, hogy bizonyítható a vádlott büntetőeljárást veszélyeztető magatartásának valós veszélye [*W kontra Svájc* (14379/88.), 1993. január 26., 42. bekezdés];
  - négy évet meghaladó letartóztatás esetén általában nem merül fel olyan indok, amely alapján igazolható volna a jelentős időmúlás [*Tomasi kontra Franciaország* (12850/87.), 1992. augusztus 27., 85–99. bekezdés].
- [69] Álláspontom szerint az EJEB esetjogából fakadó mindezen szempontok és a Be.-ben foglalt garanciális követelmények együttes vizsgálatával lett volna teljeskörűen feltárható a szabályozás Alaptörvénynek való megfelelése.
- [70] 2. Indokoltnak tartottam volna továbbá azt is, hogy a határozat az alapjogi korlátozás szükségességének a vizsgálata keretében jelentőséget tulajdonítson a Módtv.-ben a módosítás kapcsán kifejtett jogalkotói érveknek.

- [71] Arra a határozat is utal, hogy a Módtv. javaslatának érintett rendelkezéséhez fűzött indokolás értelmében „»[a] közelmúlt sajnálatos eseményei rávilágítottak arra«, hogy nem minden esetben elegendő négy év az elsőfokú ügydöntő határozat meghozatalára”.
- [72] Fontosnak tartottam volna emellett hangsúlyozni, hogy a kifogásolt rendelkezés megalkotásának egyértelmű és közvetlen indoka egy konkrét büntetőeljárás volt. Abban a terheltek egyikének négyéves időtartamot megközelítő előzetes letartóztatása – tekintettel arra, hogy ezen idő alatt nem került sor az elsőfokú ügydöntő határozat meghozatalára – a Be. kifogásolt módosítása nélkül rövid időn belül megszűnt volna, és a terhelt személyi szabadságának további korlátozására kizárólag enyhébb kényszerintézkedés állt volna rendelkezésre.
- [73] Megítélésem szerint már önmagában az a körülmény is kétségesse teszi a kifogásolt szabályozás szükségességét, hogy megalkotásának közvetlen indoka egyértelműen és kifejezetten egy konkrét, folyamatban lévő büntetőeljárásban annak a megakadályozása volt, hogy a terhelt előzetes letartóztatása megszűnjön.
- [74] Önmagában az, hogy egy konkrét büntetőeljárásnak az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig terjedő szakaszában a terhelt letartóztatását – enyhébb kényszerintézkedés alkalmazásának lehetősége mellett – meg kell szüntetni, még a legsúlyosabb fenyegetettségű bűncselekmények esetén sem értékelhető olyan okként, amely alátámasztaná annak szükségességét, hogy a jogalkotó – ilyen esetekben – a letartóztatás hosszának korlátlan időtartamban történő meghosszabbítására biztosítson lehetőséget.

Budapest, 2021. március 2.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: II/733/2015.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2021. évi 60. számában.

